

lles s'havia usat en el sentit de 'relació de fets importants o de històries' segons queda palès en aquest pasatge de R. Llull: «Los reys e ls prínceps e ls barons donen a joglars e a hòmens recomptadors de *noves* lurs diners e lurs vestirs per tal que espandescen lur fama per les terres» (*Contempl.*, 254, 9). I en *Blanq.* Llull es refereix a *recomptadors de novelles* (II, 219.26) o de *noves* (II, 220.1), que contenen a les gents «exemplis e bones paraules per ço que subvint remembrasen lo Fill de Déu» (II, 218.13); un d'aquests recomptadors es posa en companyia d'un grup nombrós de romeus i «dementre anaven per lo camí, él los recomptava exemplis e bones paraules --- e dehia les stòries del Vell Testament e del Novell, e recomptava'ls los fets qui són passats dels apostolis ---» (II, 219.7ss.); cf. castellà antic *nuevas* «hechos famosos» (*Cid*, v. 2084), oc. ant. *novas* «conte, récit» (PDPF).¹¹ BMetge va emprar *noves rimades* com 'narracions en vers': «Elles entenen ésser gran felicitat haver --- lloçania, --- recordar moltes cançons e *noves rimades*, allegar dits de trobadors» (*Somni*, NCL., 122.27).¹² *Noveta* 'nova de poca importància o no molt certa que va corrent' [Lacav. 1696; s'hi donen diversos exemples].

Novació 'innovació' [1461]. *Novador*. *Noval* 'troç de terra que es comença a conrear', 'camp format novament a la vora d'un riu' [registrat a Vallès per DAg., que en dóna un ex. de 1718: «En la parròquia de St. Pere de Bertí los *novals* no són del Rector sinó que's posa en lo comú»; *AlcM* l'ha recollit a la Plana de Vic i Freginals; apareix fossilitzat en alguns topònims],¹³ del ll. *novalis* 'camp novament llaurat', 'guaret', pl. 'camps cultivats', mot molt usat en els documents llatins de la baixa època, i d'on s'ha pres el fr. ant. *novales* «terre nouvellement déchiffrée et mise en labour» (1248), fr. mj. i mod. *novale* adj. «nouvellement déchiffrée» (FEW VII, 201b); cast. *novale* adj., dit de la terra que es cultiva de nou i també de les plantes i fruits que produeix [S. xv], sembla ser d'origen savi però n'hi ha rastres en la toponímia (*DECH* IV, 246b26ss.); en català sembla ser d'origen popular i així mateix l'it. *novale* 'camp novament llaurat', Como *novàda*, logud. *noale* (FEW VII, 201b). *Novaliu*, *-iva* adj., usat en referència a *novals*, terres que es cultiven de nou (Escrig, *Dic. val.*, 1851), cf. aragonès *novallio* «royal, variedad de uva rojiza» (Borao, Pardo Asso), i cast. ant. *novallio* que *DECH* (IV, 246b27) documenta d'*APal.* [1490] en el sentit de «renuevo, cogollo»; com a adjectiu dit de rebrots i d'altres coses creixents devia ser bastant corrent en els parlars xurros a judicar per la forma *novallido* (amb ultracorreció) d'enguera 'ben desenvolupat, trempat'.¹⁴ *Novament* 'de poc, de nou' [Ss. xiv-xv], 'de nou, una altra vegada' [autors moderns].

Novatxer 'portanoves' [Belv. 1805], i la variant *novitxer*, més antiga, que ja apareix en *DTo.* 1647, amb aquesta nota en llatí: «colligit omnes rumorum et concionum ventos»; Lacav. 1696, l'entén com 'aplegador de novetes (=noves de poca importància i no gaire certes)' (s. v. *noveta*). Aquesta variant *novitxer* és ben usual en el País Valencià, sobretot en el sentit de 'cu-

riós, home donat a tafanejar'; MGadea l'usa sovint en la seva obra: «Els *novigers* --- de Manises: s'aplica el --- sobrenom --- perquè són molt curiosos per a anar y vore prou a sobint lo que passa per València» (*Terra del Xè* I, 156; a més en p. 26, i 275). En el seu diccionari MGadea inclou a més el substantiu *novitxeria* (escrit *novig-*) «chisme o enredo de vecindad».¹⁵ *Novatxeria* està inclòs en *AlcM*, i un infinitiu *novatxerjar* en el poc fiable diccionari de Saura (ed. 1894). D'acord amb la cronologia *novatxer* sembla ser una formació damunt *novitxer* amb la infl. de *nova*. *Novitxer*, que segons tots els indicis és de formació post-medieval, fa l'efecte d'haver tingut contacte amb *batxiller* 'home inclinat a tafanejar' en l'aspecte semàntic. És possible que fos format d'una base **novicer*, derivat de *novici* 'home novell en un ofici' (i per tant curiós de saber), que ben aviat s'havia d'alterar en *novitxer* per la influència de *batxiller*, *batxilleria*, o bé el canvi fou efectuat mitjançant el sufix *-txer* que és d'origen mossàrab.

Novell, *-a*, adj.: com a sinònim de *nou*, *nova*, i en les seves accepcions de 'nou en un càrrec o ofici, no experimentar', 'nat o fet de poc', 'primerenc (de fruits o de collita)', és corrent des del període antic: «Aquesta manera és *novella*» (Llull, *Blanq.*, NCL. I, 144.9), «él los recomptava --- e dehia les stòries del Vell Testament e del Novell» (ib., 219.10); «en la *novella* [sgleya] de fora, no en la major» (Jaume I, *Cròn.*, DAg.); «--- cavallers *novells* ---» (Muntaner, *Cròn.*, cap. 296, ed. Col. Pop. Barc. x, 13.7), «cantà un serventesc *novell*» (ib., cap. 298, x, 26.13), «En Comí dix una canço *novella*» (ib., 27.11);¹⁶ «majordoms *novells*» (1381, *CoDoACA* XI, 258), «crestià *novell*» (1390, DAg.), «*novells* habitadors» (1472, JEsteve); «vi *novell*» (1491; Lacav. 1696); «prin les oronetes *novelles* quan són al niu» (text de medicina, S. xv, *AlcM*); «panses *novelles*» (1520, *Libre del coch*, ed. Leimgruber, Barcelona 1978, p. 41); JCoromines va registrar el topònim *el Pou Novell* (Vilanova d'Alcolea, Alt Maestrat, 1961) i a Tuixén, 1963, *llebre novella* 'farnaca, llebre jove'. És comú en moltes parts el refrany «No deixis les sendes velles per les *novelles*». Notem una variant antiga *noell* («L'ort del prat *noels*» en Capbreu de Ribes, 1282, Alart, *RLR* IV, 59). Avui *novell* és del llenguatge refinat i a més es manté vivaç entre la pagesia; els exemples que duu *DFa.*, representen bé les seves aplicacions: un poeta *novell*, un ocell *novell*, vi *novell*, fruita *novella*, és un *novell* en l'ofici (equivalent del cast. *novato*); *novell*, *-lla*, prové del ll. *novellus*, *-lla* 'jove, nou, recent'.

Novell, m. 'notícia' [Muntaner, *Cròn.*, cap. 22, I, 55.23; StVicentF, *Sermons* I, 189.10; cf. «quant negú volia entrar en l'orde de *novel*, él li disia ---» (*VidesR.*, P178v1), on el sentit de *novell* és 'de novici, com a novici' (V532.17 *novitiis autem intrare*); de *novell* 'novament' (1408)]. *Novella* f. 'notícia' [Llull «entrà --- un misacer qui aportà *novelles* com dos axixins havien mort un rey crestià» (*Blanq.* II, 147.8; ib., 219.22; «Lo correu se'n anà tot dret a la mara del comte, e dix-li *noveles* del comte» (*Filla del rey d'Ungría*, NCL.